

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

**Eesti alkoholiturg
2014. aastal**

Tallinn
Juuni 2015

Aruande koostajad: Kiira Martens, Elmar Orro, Pille Vahtramäe, Marje Josing,

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 6681242

E-post: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. TOOTMINE JA KAUBANDUS.....	7
1.1. Tootmine	7
1.2. Väliskaubandus.....	9
1.3. Müük siseturul	14
1.4. Jaehinnad	15
1.5. Alkoholiaktsiis.....	20
2. TARBIMINE.....	21
2.1. Illegaalse alkoholi tarbimine	23
2.2. Turistide alkoholi kaasaostud ja tarbimine Eestis.....	27
Kokkuvõte	31

SISSEJUHATUS

Käesolev töö annab ülevaate Eesti alkoholisektori arengust 2014. aastal.

Töös on analüüsitud:

- muutusi alkoholsete jookide tootmises;
- alkoholsete jookide väliskaubandust;
- alkoholsete jookide jaemüüki siseturul;
- jaehindade muutusi;
- alkoholsete jookide tarbimistrende.

Lisaks antakse ülevaade salaalkoholi turust ning turistide alkoholi tarbimisest ja kaasaostudest. Uuringu käigus on kasutatud Eesti Statistikaameti tootmise ning Eurostati väliskaubanduse andmeid, ettevõtete tootmise ja siseturu müügi andmeid, Eesti Konjunkturiinstituudi kaupluste hinnavaatluse tulemusi. Salaalkoholi turu analüüsimise aluseks on täiskasvanud elanikkonna küsitlus, mis viidi läbi 2014. aasta detsembris (kokku 808 vastajat). Turistide tarbimise hindamiseks on kasutatud Statistikaameti ja Eesti Panga turismistatistikat, alkoholi tootjate, alkoholi maaletoojate andmeid ning laevandusettevõtetelt saadud informatsiooni.

1. TOOTMINE JA KAUBANDUS

1. 1. Tootmine

EKI-le esitatud **tootjate ja Statistikaameti** andmetel suurenes 2014. aastal (võrreldes 2013. aastaga) kõikide alkoholsete jookide toodangu maht. Erandiks olid puuvilja- marjaveinid, nende tootmine oli 9% väiksem kui aasta tagasi.

Tabel 1.1

Alkoholsete jookide tootmine Eestis 2012-2014 (mln liitrites)

	2012	2013*	2014	Muutus +/-***	
				2014 /2013, mln l	2014 /2013, %
Kanged alkoholised joogid	18,08	18,00	21,25	3,25	18,1
viin	13,30	12,78	15,09	2,31	18,1
liköör	2,95	2,89	2,99	0,10	3,7
teised joogid	1,83	2,39	3,17	0,78	32,6
Õlu (SA)	146,00	147,27	160,80	13,54	9,2
Lahjad alkoholised joogid**(EKI)	22,23	27,30	29,80	2,5	9,1
Puuvilja- ja marjaveinid (SA)	9,16	10,61	9,61	1,0	-9,4

* andmed korrigeeritud

** EKI arvutused (vastavalt SA jaotusele koondab piirituse ja veinibaasil longdrinke, siidrit) SA koos mõduga

*** muutuste arvutuse aluseks on andmed tuh liitrites

Allikad: SA, EKI

Statistikaameti andmetel toodeti 2014. aastal 18,0 mln **kangeid alkoholiseid jooke**, seda oli 11% aastatagusest rohkem. Samal ajal **aktsiisi laekumine** näitab, et need kogused on suurel määral alahinnatud. Kontrollküsitlus 2013. aasta kohta tuvastas, et ka siis olid toodetud kogused alahinnatud, sest tootjate poolt teatatud laovarud olid tegelikult suuremad. 2014. aasta lõpus toodeti (arvestades eelseisvat kiiret aktsiisimaksu tõusu) ette veelgi suuremad kogused, mis kajastusid laovarudena. 2014. aastal suurenesid peaaegu kõikide kangete jookide toodangumahud, välja arvatud brändi ja džinn, mille tootmine langes (vastavalt 4% ja 9%). Eesti jaoks olulisemate jookide, milleks on viin (osakaal 74% toodangust) ja liköör (osakaal toodangus 15%), tootmine suurenes vastavalt 18% ja 4%. Ka viski ja rummi tootmine liikus tõusutrendil, kasvades vastavalt 15% ja 5%, kuid mõlema joogi osatähtsus toodangu mahus oli väike (võrdselt 2%). Kõige kiiremini (üle 2 korra) kasvas muude kangete jookide toodangu maht. Siia gruppi kuuluvad Pipraviin ning tuntud kaubamärkide madalama kangusega piiritusjoogid. Tootjate hinnangul ka tulevikus on oodata nende jookide tootmise kiiret kasvu.

Traditsiooniliselt müüdi suurem osa Eestis toodetud kangetest alkoholsetest jookidest kohalikule turule (63%), seejuures olid müüdnud kogused 3% väiksemad kui eelneval aastal.

Nagu varemgi oli AS Liviko jätkuvalt Eestis suurim kangete alkoholsete jookide tootja. AS Altia Eesti püsis teisel kohal ning AS Remedia oli 2014. aastal kangete alkoholsete jookide tootjate hulgas kolmandal positsioonil.

Õlle toodang oli 2014. aastal 160,8 mln liitrit, mis on 9,2% ehk 13,5 mln liitrit rohkem kui aasta tagasi, sealjuures muutus õlle tootmisstruktuur. Vaadeldaval perioodil vähenes lahja õlle (alkoholi sisaldus alla 6%) osakaal õlle kogutoodangust 82%-ni (2013. a 91%) ja kange õlle (alkoholi sisaldus üle 6%) osakaal suurenes 18%-ni (2013. a 9%). Põhjuseks on kange õlle tootmise ületoomine Lätist Eestisse, mille tulemusena kasvas viiendiku võrra õlle eksport, samas kui müük siseturule vähenes aastaga 4%-punkti. Kohalikule turule müüdnud kogused moodustasid 61% kodumaisest õlletoodangust. Eesti suurimate õlletootjate AS Saku Õlletehase ja AS A. Le Coqi summeeritud osakaal õlle kogutoodangus on sama, mis 2013. aastal.

Ettevõtete andmetel toodeti 2014. aastal **lahjasid alkoholseid jooke** kokku 39,4 mln liitrit, millest ligi 16,2 mln liitrit olid lahjad segujoogid (longdringid), mida valmistatakse nii veini, õlle kui ka piiritusjookide baasil. Toodetud kogused olid 3% väiksemad kui 2013. aastal. Siidri toodangu maht oli 13,6 mln liitrit ning seda oli 29% rohkem kui eelneval aastal. Kasvu põhjuseks on tootmise ületoomine Eestisse. Puuvilja- ja marjaveinide toodangu maht kahanes 9,6 mln liitrini (2013. aastal 10,6 mln liitrit, langus 9,4%), selle põhjuseks oli veini baasil lahjade jookide tootmise vähenemine.

Tabel 1.2

Lahjade alkoholsete jookide toodang 2013-2014 (mln liitrit)

	2013*	2014	2014/2013, +/-%
Kokku lahjad alkoholised joogid	37,91	39,40	3,9
Lahjad segujoogid (longdringid)	16,76	16,20	-3,3
Siider	10,54	13,59	28,9
Puuvilja- ja marjaveinid	10,61	9,61	-9,4

* Andmed korrigeeritud

Allikad: EKI, SA

1.2. Väliskaubandus

Alkohoolsete jookide eksport rahalises väärtuses oli 2014. aastal 201,1 mln eurot, millest märkimisväärse osa moodustas kangete alkohoolsete jookide (peamiselt viski) ja viinamarjaveini **reeksport**. Analüüsitaval perioodil oli kangete alkohoolsete jookide ekspordikäive 141,0 mln eurot ja see moodustas 70% alkohoolsete jookide kogueksporti rahalisest väärtusest. Teiste jookide väliskaubanduskäive oli oluliselt väiksem, nii müüdi õlut väliturule ligi 29,9 mln euro eest, mis hõlmas 15% alkohoolsete jookide ekspordikäibest. Lahjasid alkohoolseid jooke veeti välja peaaegu 15,0 mln euro eest ja sama summa eest müüdi väliturule ka viinamarjaveine, mis sisuliselt tähendab nende reeksporti. Lisaks eelnimetatud toodetele, viidi välja ka etüülalkoholi (piiritust) ning vermutit, kuid nende jookide eksport rahalises väärtuses oli endiselt väike, vastavalt 260 tuhat eurot ja 190 tuhat eurot.

Tabel 1.3

Alkohoolsete jookide põhieksport ja -import rahalises väärtuses ning ekspordi- ja impordihinnad 2013-2014

	Hind, €/l		Käive, mln €		
	2013	2014	2013	2014	Muutus 2014/2013, +/- %
EKSPORT					
Kanged alkohoolsed joogid kangusega kuni 80%*	19.47	14.27	156,1	141,0	-9,7
Õlu	0.59	0.50	29,35	29,85	1,7
Lahjad alkoh. joogid	0,92	0,89	14,86	14,83	-0,2
Etüülalkohol kangusega >80%	0.75	1.10	0,07	0,26	3,7 korda
Viinamarjavein	3.43	3,84	13,15	14,99	14,0
Vermut	2.70	2.28	0,25	0,19	-24,3
EKSPORT KOKKU	x	x	213,8	201,1	-5,9
IMPORT					
Kanged alkohoolsed joogid kangusega kuni 80%*	15.82	13.13	172,4	171,1	-0,8
Õlu	0.60	0.66	23,48	20,21	-13,9
Lahjad alkoh. joogid	0,86	0,86	24,91	21,42	-14,0
Etüülalkohol kangusega >80%	0,77	0,75	2,80	3,51	25,3
Viinamarjavein	2,58	2,74	60,98	63,09	3,5
Vermut	2.22	2,20	1,50	1,47	-2,4
IMPORT KOKKU	x	x	286,1	280,8	-1,8

* 100%-lises alkoholisisalduses

Allikas: Eurostat

Tabel 1.4

Alkoholsete jookide koguseline põhieksport ja -import 2013-2014 (tuh liitrit)

	2013	2014	Muutus 2014 /2013, +/- %
EKSPORT			
Kanged alkohoolsed joogid kangusega <80%*	8 014**	9 878	23,3
sh Eesti tootjate kanged alkoh. joogid	1 570**	2 208	40,6
Õlu	49 520	60 111	21,4
Lahjad alkohoolsed joogid	16 076	16 708	3,9
Etüülalkohol kangusega üle 80%	94	237	2,5 korda
Viinamarjavein	3 837	3 902	1,7
Vermut	93	83	-10,2
IMPORT			
Kanged alkohoolsed joogid kangusega <80%*	10 897**	13 026	19,5
Õlu	39 230	30 480	-22,3
Lahjad alkohoolsed joogid	28 871	24 878	-13,8
Etüülalkohol kangusega üle 80%	3 637	4 658	28,3
Viinamarjavein	23 608	23 005	-2,5
Vermut	677	668	-1,3

* 100%-lises alkoholisisalduses

** andmed korrigeeritud laovarude arvelt

Allikas: Eurostat

Koguseliselt viidi 2014. aastal **kangeid alkohoolseid jooke** Eestist välja 9,9 mln liitrit (100%-lise alkoholina), seda oli peaaegu neljandiku võrra rohkem kui eelmisel aastal. Välisurule müüdud kogustest suurema osa moodustas viski (59%), viin hõlmas 15%, liköör 8%, konjak(brändi) 5%, muud kanged joogid (arrak, tequila jne) katsid 10% kangete jookide ekspordist ning rummi ja džinn väljaviidud kogused olid marginaalsed, vastavalt 2% ja 1%. **Eestis toodetud** kangete alkohoolsete jookide eksport suurenes aastaga 40,6% ning moodustas 22% kangete alkohoolsete jookide kogueksportist (ülejäänud 78% oli transiitvedu). Eestis valmistatud kangetest alkohoolsetest jookidest müüdi välisurule jätkuvalt kõige rohkem viina, mis kattis valdava osa toote kogueksportist (88%), likööride ekspordis moodustas kohalike ettevõtete toodang 66%. Ülejäänud jookide ekspordis, eriti viski ja konjak(brändi) osas, moodustas transiitvedu suurema osa vastava toote kogueksportist (viskil 98% ja konjakil/brändil 75%). **Õlle** mahuline eksport oli 2014. aastal 60,1 mln liitrit, ehk viiendiku võrra rohkem kui aasta tagasi. Nagu eespool öeldud, oli kasvu põhjuseks kange õlle tootmise ületoomine Lätist Eestisse. **Lahjasid alkohoolseid jooke** müüdi välisurule ligi 16,7 mln liitrit, millest hinnanguliselt 63% (10 mln liitrit) oli Eesti ettevõtete toodang ja ülejäänud transiitvedu. **Viinamarjaveinide** eksport suurenes 2013. aastaga võrreldes 1,7% ning ulatus

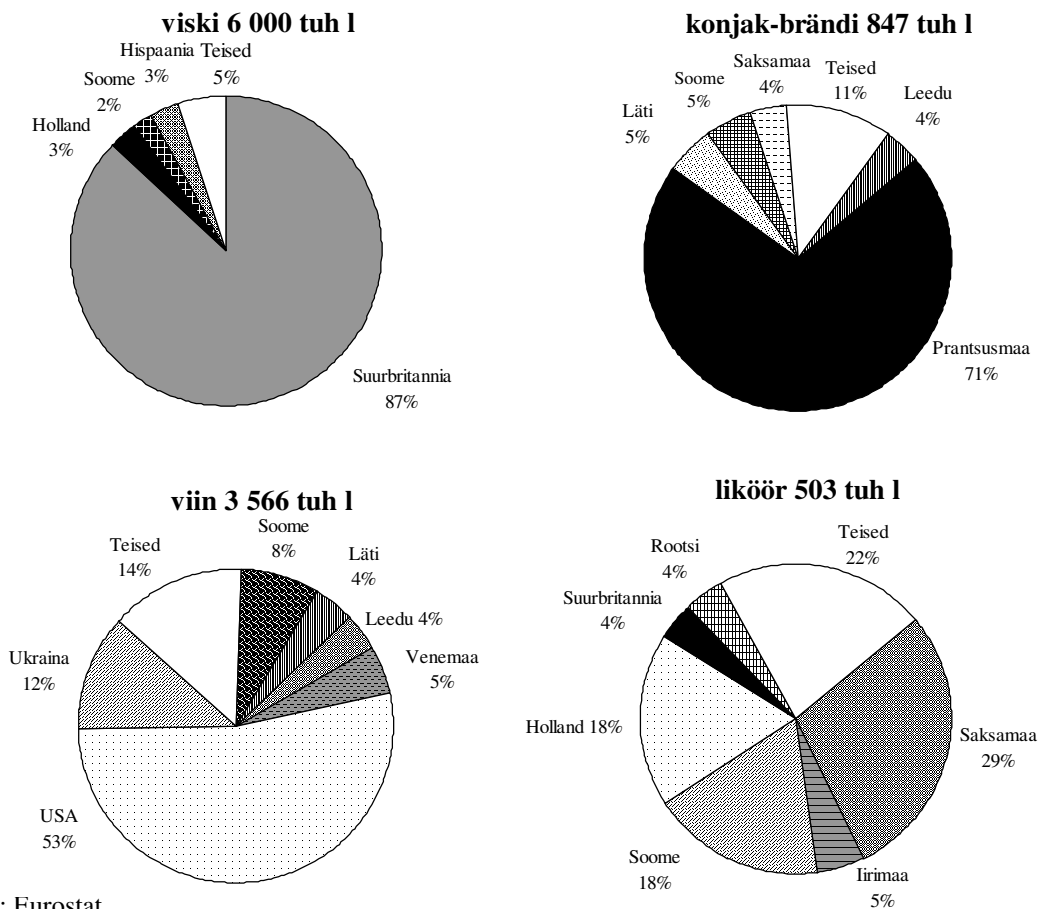
3,9 mln liitrit, sisuliselt tähendas see veinide transiitveo mõningat kasvu. Samal perioodil **vermuti** eksport vähenes ning endiselt olid selle kogused marginaalsed (2014. a 83 tuh liitrit; 2013. a 93 tuh liitrit). Analoogselt varasemaga olid lähiriigid, eriti Läti ja Soome tähtsamateks Eestis toodetud alkoholsete jookide eksporditurgudeks. Läti eksporditi 50% välisurule müüdnud õllekogusest ning väljaveetud mahud olid kolm korda suuremad kui aasta tagasi. Samal ajal vähenes Soome osakaal õlleekspordis 14%-ni (2013. a 35%). Soome oli suurimaks välisuruks lahjade kääritatud jookide osas, sinna läks 25% nende toodete ekspordist. Läti ja Leetu müüdnud kääritatud jookide kogused moodustasid 22% selle toote koguekspordist. 2014. aastal oli Venemaa endiselt olulisimaks transiitvedude sihtriigiks, kuhu viidi 92% viski ja 50% konjaki mahulisest ekspordist.

Eurostat-i andmetel oli alkoholsete jookide **import rahalises väärtuses** 2014. aastal 280,8 mln eurot, millest 61% moodustasid kanged alkohoolsed joogid ja 22% viinamarjaveinid. Teiste jookide impordikäibed olid väiksemad. Andmete analüüs näitab, et impordi käibes on endiselt suur osakaal Eestit läbival transiidil.

Kangete alkoholsete jookide koguseline import suurenes aastaga 19,5% ning ulatus 13 mln liitrit (100%-lises alkoholis). Nagu varemgi püsis ka 2014. aastal viski kangete alkoholsete jookide mahulisel impordil esikohal, seda osteti sisse 6 mln liitrit (100%-lise alkoholina; osakaal kangest alkoholist 46%). Põhiliseks viski päritoluriigiks oli Suurbritannia, sealt ostetud kogused moodustasid 87% toote kogumportist. Viin oli kangete alkoholsete jookide impordi struktuuris teisel kohal ning moodustas 27% kogu tootegrupi sisseveetud mahust. Rohkem kui pool imporditud viinast (53%) pärines USA-st. USA-s toodetud viina veeti sisse 1,9 mln liitrit (100%-lise alkoholina), seda oli 39% rohkem kui aasta tagasi. Kuna USA viina kasutatakse toorainena, siis selle kiire impordi kasvu põhjuseks oli viinatootmise suurendamine enne aktsiisimäärade tõusu.

Konjaki-brändi kogused vähenesid 13% ja moodustasid kangete jookide impordist 7%. Likööri sisseost kahanes viiendiku võrra ning hõlmas 4% kangete jookide impordist (2013. a 6%). Teistest jookidest kasvas muude kangete jookide import 24% ning selle osakaal ulatus 10%-ni antud tootegrupi sisseostetud kogustest. Rummi sisseveetud kogused vähenesid aastaga 19% võrra ning need moodustasid 2% imporditud kangetest jookidest. Džinni import moodustas vaid 1% kangete jookide ostudest välisurult, samas oli seda neljandiku võrra rohkem kui aasta tagasi.

Kangete alkoholsete jookide põhiimpordi struktuur riigiti
2014. aastal (% impordikogusest)

Allikas: Eurostat

Õlle impordikäive vähenes 2014. aastal võrreldes aastagusega 14%. Languse põhjuseks olid rohkem kui viiendiku võrra vähenenud kogused, kusjuures impordi hinnad olid 10% kõrgemad kui 2013. aastal. Analüüsitaval perioodil osteti õlut enim sisse Soomest (34% õlle kogumiportidist), kuid kogused olid 9,5% väiksemad kui 2013. aastal. Teisel kohal importijate pingereas oli Leedu, kust sisseostetud õlle kogused suurenesid aastaga 7,6% ning moodustasid 22% õlle mahulisest impordist (2013. a 16%).

2014. aastal imporditi Eestisse kokku peaaegu 25 mln liitrit **lahjasid alkoholseid jooke**, mille rahaline väärtus oli 21,4 mln eurot, kusjuures mõlemad näitajad olid 14% väiksemad kui aasta tagasi. Siin peab märkima, et varasematel aastatel lähtusime lahjade segatud piiritusjookide väliskaubanduse hindamisel kangete alkoholsete jookide (muu alkohol) eest laekunud aktsiisidest (Statistikaameti väliskaubanduse andmetes kuuluvad need joogid kangete jookide alla) ja lisaks ka maaletoojate eksperthinnangutest. Käesolevas analüüsis on 2013. – 2014. aastate kohta kasutatud nimelt lahjade segatud piiritusjookide jookide Statistikaameti ekspordi-impordi andmeid, millega kaasnesid märkimisväärsed muutused

eelmise aasta andmetes. Lahjade segu jookide hulka kuuluvad nii kääritatud kui segatud piiritusjookid. Eurostati andmetel oli kääritatud jookide import Eestisse 2014. aastal 17,7 mln liitrit, millest 54% moodustas siider. Antud jookide import rahalises väljenduses oli 15 mln eurot. Nii kääritatud jookide sisseveetud kogused kui ka impordikäive vähenesid aastaga 9%. Peamiselt imporditi kääritatud jooke Soomest, kust pärinev toodang suurenes 9% ning kattis 66% antud joogi sisseveest. Teisele positsioonile tõusis Taani, kust impordimahud peaaegu kahekordistusid, hõlmates 8% kääritatud jookide koguimpordist. Ka Leedust pärit koguseline import moodustas 8% välisturult ostetud kääritatud jookidest, samas olid kogused 25% väiksemad kui eelneval aastal. Läti oli impordi pingereas neljandal kohal, sealt sisseveetud kogused vähenesid oluliselt (-63%), moodustades 7% kääritatud jookide impordimahust. Segatud piiritusjooke veeti Statistikaameti andmetel sisse 7,2 mln liitrit 6,6 mln euro eest. Valdavalt pärinesid segatud piiritusjookid Soomest ja need moodustasid 91% lahjade segatud jookide impordist, samas kui kogused olid viiendiku võrra väiksemad võrreldes 2013. aastaga.

Piiritust imporditi 2014. aastal Eestisse 4,7 mln liitrit 3,5 mln euro eest. Piirituse mahuline import suurenes 28,3% ja impordikäive oli neljandiku võrra suurem kui aasta tagasi. Piiritust osteti sisse põhiliselt Lätist ja Soomest, vastavalt 45%, 40%. Lisaks neile riikidele pärines võrdselt 2% imporditud piirituse mahust Leedust ja Valgevenest. Ülejäänud riikide mahud oli marginaalsed.

2014. aastal kahanesid **viinamarjaveinide** sisseostetud kogused 2,5% võrreldes eelneva aastaga. Analüüsitaval perioodil toodi Eestisse viinamarjaveine kokku 23,0 mln liitrit, sellest viidi reekspordina välja 3,9 mln liitrit (2013. a 3,8 mln l) Viinamarjaveinide rahaline import kasvas mullusega võrreldes 3,5%, selle põhjuseks olid kõrgemad hinnad (+6%). 2014. aastal toodi viinamarjaveine sisse kõige rohkem Hispaaniast, kuid imporditud kogused vähenesid 11% võrreldes 2013. aastaga ning moodustasid 19% veini koguimpordist. Itaaliast sisse veetud mahud hõlmasid 14% veinide impordist ning kogused olid veidi väiksemad kui aasta tagasi (-1,6%). Kahes riigis - Saksamaal ja Prantsusmaal toodetud veinid moodustasid võrdselt 11% toote koguimpordist, sealjuures mõlemast riigist pärinevate veinide import suurenes vastavalt 16% ja 11%. Tšiili veinide osatähtsus ulatus 10%-ni ja ülejäänud riikide osakaalud jäid alla 6% veini koguimpordist.

1.3. Müük siseturul

Kangeid alkohoolseid jooke müüdi Eestis 21,2 mln liitrit¹. Viina kogumüük ei ole aastaga muutunud ja see oli 13,6 mln liitrit. Siinkohal peab arvestama, et 2014. aasta kangete alkohoolsete jookide siseturu müügikogusest on maha arvestatud aktsiisitõusu eel toodetud ning alles järgmisel aastal müüdavad kogused. Analüüsitaval aastal olid laovarud peaaegu kolm korda suuremad kui aasta tagasi, seda on mõjutanud suurte müügikettide poolt ladustatud ja imporditud alkohoolsete jookide kogused. Õlut müüdi Eestis 2014. aastal kokku 131,5 mln liitrit, mis on sama palju kui eelmisel aastal.

Tabel 1.5

Alkohoolsete jookide müük Eestis**
(sh kõik turistide ostud)

	2010	2011	2012	2013**	2014	2014/2013, +/- %
Kogumaht (mln liitrit)						
Kanged alkohoolsed joogid	16,8	19,4	19,9	20,8	21,2	2,2
Õlu	125,5	127,1	130,7	131,5	131,5	0,0
Lahjad alkohoolsed joogid	33,7	40,5	41,9	43,8	42,6	-2,9
Viinamarjaveinid ja vermut	15,3	17,1	18,5	19,9	20,4	2,5

* arvutatud bilansimeetodil (müük = tootmine + import - eksport), tootel märgitud kangusega

** andmed korrigeeritud

Allikas: EKI

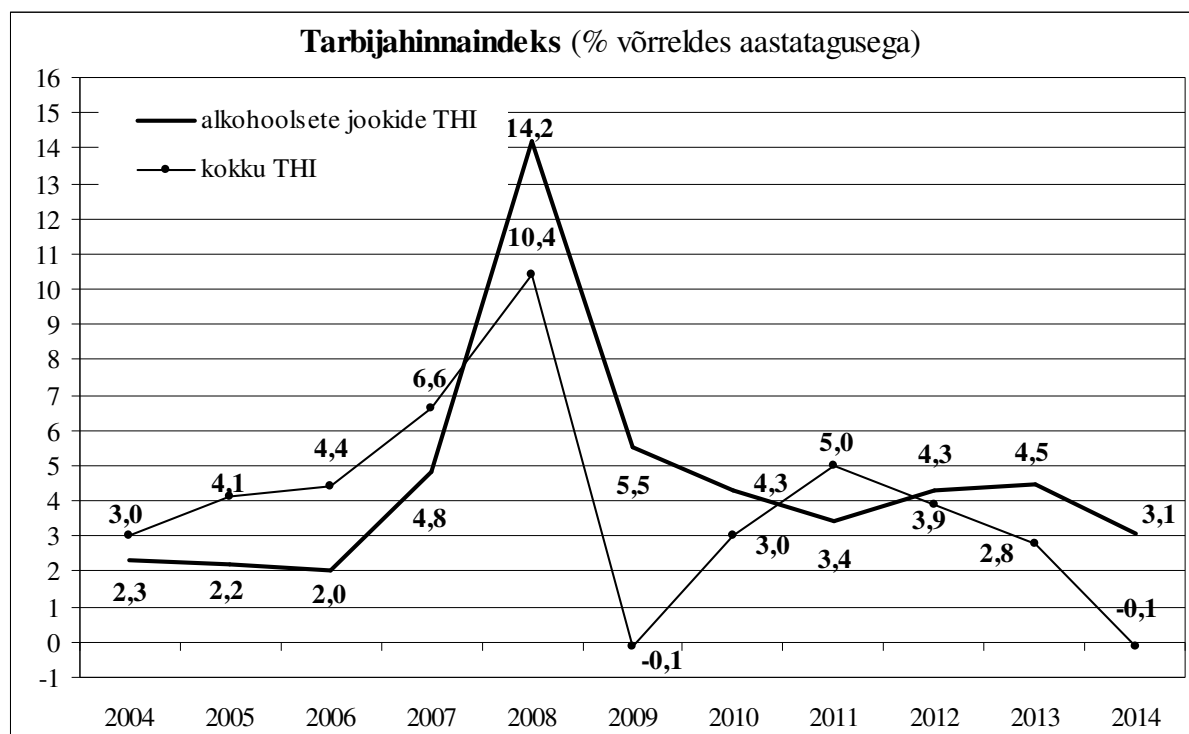
2014. aastal moodustas lahjade alkohoolsete jookide kogumüük 42,6 mln liitrit, mida oli 3% vähem kui 2013. aastal. Sealjuures püsis kääritatud jookide (siider ja longdringid) müük enam-vähem eelmise aasta tasemel, kuid lahjade segujookide müük vähenes oluliselt. Väikestes kogustes müüdi siseturule ka puuvilja-marjaveine, kusjuures nende müügi maht oli 3% aastatagusest suurem. 2014. aastal suurenes viinamarjaveini ja vermuti müük Eesti turule. Väljamüüdnud kogused kasvasid 2013. aastaga võrreldes 2,5%.

¹ Bilansimeetodil arvutatult.

1.4. Jaehinnad

Kuigi kaubad ja teenused Eesti tarbijate jaoks 2014. aastal veidi odavnesid – üldine tarbijahinnaindeks oli -0,1%, siis alkohoolsed joogid kallinesid 3,1%. Seda on esialgsete andmete alusel vähem kui keskmine netopalgakasv (+5,2%), mistõttu võib öelda, et vaatamata aktsiisitõusule alkohoolsete jookide kättesaadavus Eestis 2014. aastal paranes, sest netopalgast eest sai osta aastatagusest rohkem alkoholi.

Joonis 1.2

Allikas: Statistikaamet

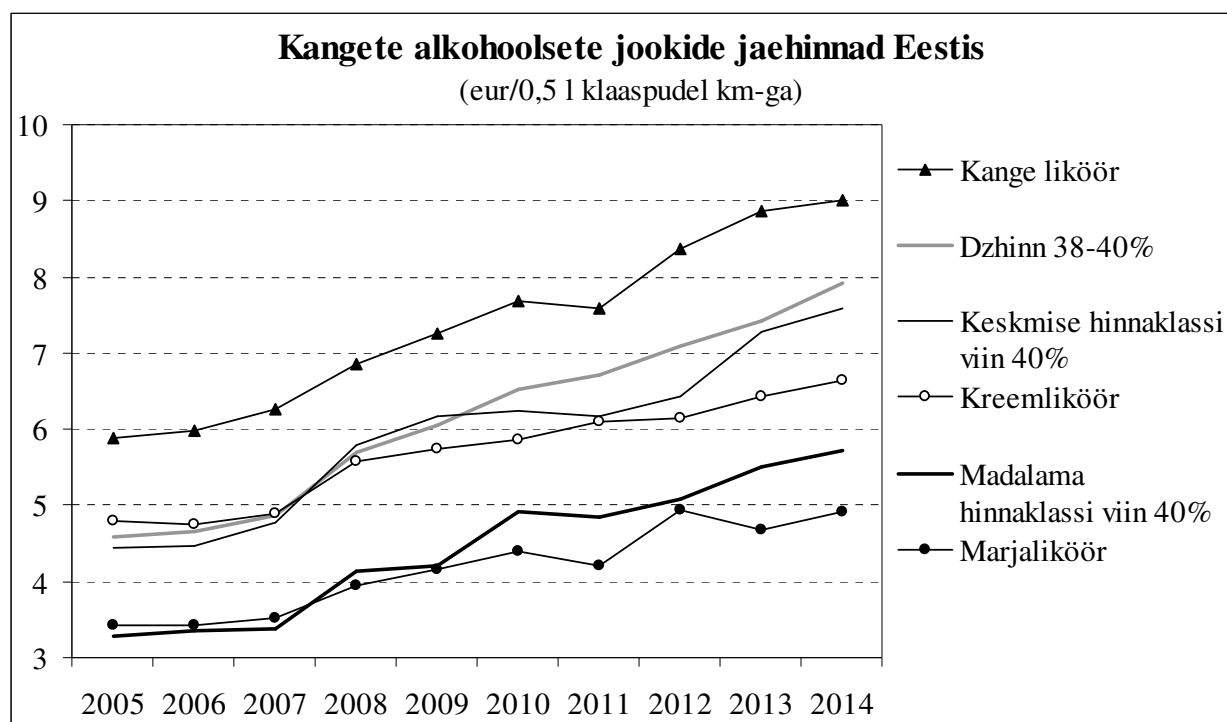
Piirkonniti ja üksikute jookide lõikes esines ka alkohoolsete jookide odavnemist, kuid üldiselt kõigis joogigruppides jaehinnad 2014. aastal tõusid. Kangetest jookidest kallinesid viinad ja džinnid rohkem kui alkohoolsed joogid keskmiselt (vastavalt +3,9% ja +6,7%), likööride hinnad tõusid vähem (-2,8%). Madalama hinnaklassi viinade jaehind tõusis 2014. aastal 3,7%, hind tõusis vaid aktsiisimäära tõstmise tõttu, viina enda hind oluliselt ei muutunud. Keskmise hinnaklassi viinad kallinesid kauplustes 2014. aastal 4,1%, millest ligi kolmandiku andis viina enda kallinemine ja ligi 2/3 aktsiisimäära tõstmine. Marjalikööride jaehind tõusis 2014. aastal 4,8%, ligi poole sellest andis likööride enda kallinemine ja teise poole aktsiisimäära ja käibemaksusumma tõus. Kanged liköörid kallinesid kauplustes aastaga 1,5%, kusjuures jaehinnatõus toimus ainult aktsiisitõusu tõttu, likööride enda hind alanes veidi. Džinnid kallinesid 2014. aastal kangetest alkohoolsetest jookidest kõige enam (+6,7%). Sellest veidi üle kolmandiku tõi kaasa aktsiisitõus, ülejäänud tõi džinni enda kallinemine ja sellest tulenev käibemaksusumma suurenemine.

Tabel 1.6

Eesti kangete alkoholsete jookide keskmised jaehinnad kauplustes
(0,5-liitrise klaaspudeli hind eurodes koos käibemaksuga)

	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus 2014/2013, %
Eestis keskmiselt						
Viinad (maitsestatamata)	5.58	5.51	5.76	6.40	6.65	3,9
Madalama hinnaklassi viinad	4.90	4.85	5.08	5.52	5.72	3,7
Keskmise hinnaklassi viinad	6.25	6.18	6.44	7.28	7.58	4,1
Liköörid	5.98	5.97	6.48	6.66	6.85	2,8
Marjaliköörid 21%	4.39	4.20	4.93	4.68	4.91	4,8
Kanged liköörid 40-45%	7.69	7.60	8.36	8.87	9.00	1,5
Kreemliköörid 16-17%	5.86	6.10	6.14	6.43	6.64	3,2
Džinnid	6.53	6.71	7.09	7.42	7.91	6,7
Tallinnas keskmiselt						
Viinad (maitsestatamata)	5.47	5.51	5.93	6.29	6.46	2,7
Madalama hinnaklassi viinad	4.52	4.48	5.00	5.46	5.60	2,5
Keskmise hinnaklassi viinad	6.42	6.55	6.86	7.12	7.32	2,9
Liköörid	6.04	6.09	6.53	6.61	6.86	3,8
Marjaliköörid 21%	4.43	4.33	4.95	4.68	4.90	4,7
Kanged liköörid 40-45%	7.73	7.82	8.53	8.69	9.06	4,3
Kreemliköörid 16-17%	5.94	6.14	6.11	6.46	6.62	2,5
Džinnid	6.58	6.79	7.04	7.39	7.75	4,9

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Õlu kallines Eesti kauplustes 2014. aastal 3,0%, kusjuures lahja õlu kallines 2,2% ja kange õlu 3,7%. 40% lahja õlle ja 31% kange õlle hinnatõusust tuli aktsiisitõusu tõttu, ülejäänud toodete kallinemise ja sellest suureneva käibemaksusumma tulemusel.

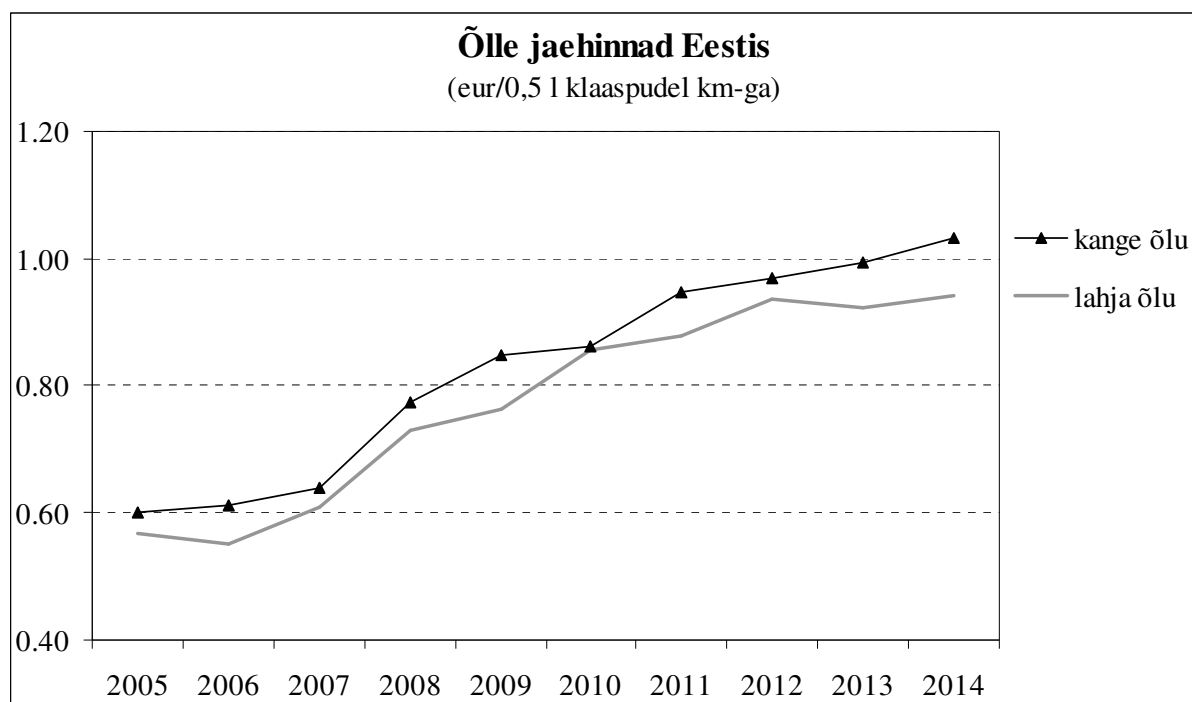
Kodumaine siider oli 2014. aastal 4,4% ja kodumaine marjavein 13,6% aastatagusest kallim. Siidri hinnatõusust veerandi andis aktsiisitõus, kolmveerand hinnatõusust tuli toote kallinemisest. Marjaveinid kallinesid eelkõige toote enda kallinemise tõttu, aktsiisitõus andis hinnatõusust vaid 6%.

Tabel 1.7

Eesti õlle keskmised jaehinnad kauplustes
(0.5-liitrise klaaspudeli hind eurodes koos pandipakendi maksumuse ja käibemaksuga)

	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus 2014/2013, %
Eestis keskmiselt	0.86	0.91	0.95	0.96	0.99	3,0
Lahja õlu <6%	0.86	0.88	0.94	0.92	0.94	2,2
Kange õlu >6%	0.86	0.95	0.97	1.00	1.03	3,7
Tallinnas keskmiselt	0.86	0.91	0.96	0.97	0.99	1,8
Lahja õlu <6%	0.83	0.88	0.94	0.94	0.94	0,2
Kange õlu >6%	0.89	0.95	0.98	1.00	1.04	3,2

Allikas: EKI

Tabel 1.8

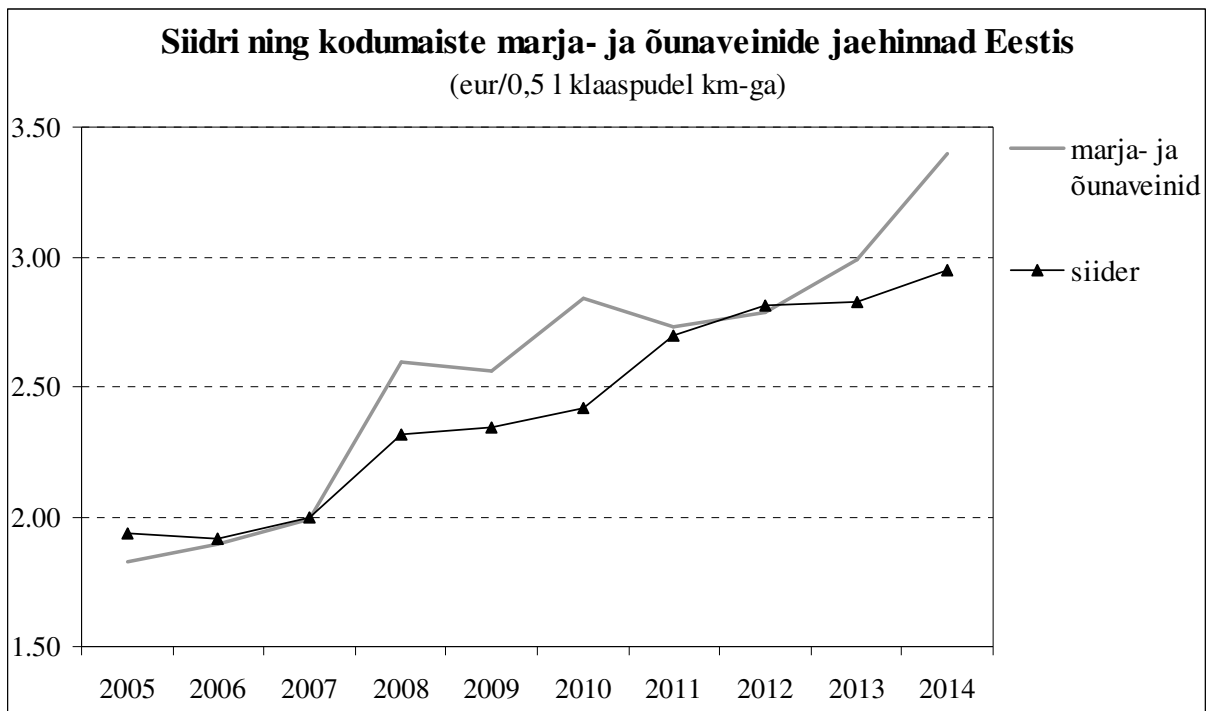
Siidri ja marjaveinide keskmised jaehinnad kauplustes (eurodes koos käibemaksuga)

	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus 2014/2013,%
Siider*						
Eestis keskmiselt	2.42	2.70	2.81	2.83	2.95	4,4
Tallinnas keskmiselt	2.41	2.76	2.79	2.85	2.89	1,4
Marjaveinid**						
Eestis keskmiselt	2.84	2.73	2.78	2.99	3.40	13,6
Tallinnas keskmiselt	2.87	2.82	2.87	3.06	3.39	10,8

* 1.5-liitrise plastpudeli hind eurodes koos pandipakendi maksumuse ja käibemaksuga

** 0.5-liitrise klaaspudeli hind eurodes koos käibemaksuga, marja- ja õunaveinid

Allikas: EKI

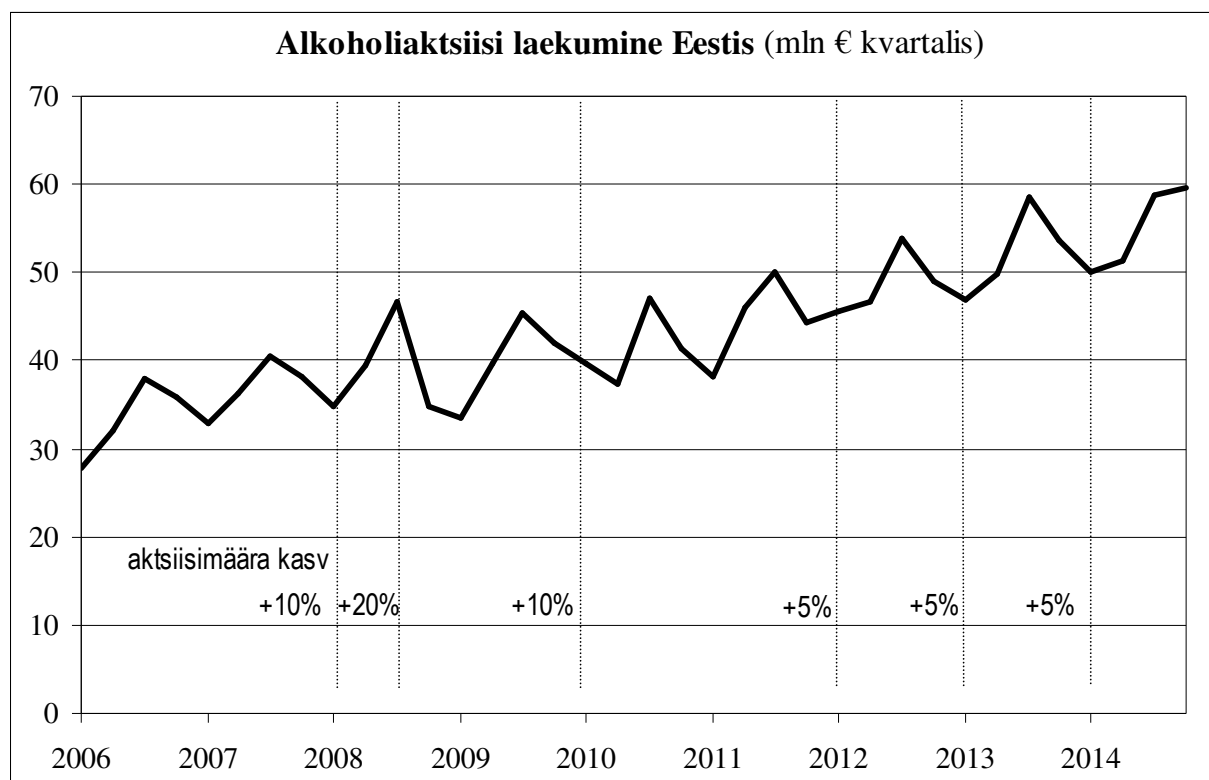

Allikas: EKI

1.5. Alkoholiaktsiis

Alkoholiaktsiisi laekus Eestis 2014. aastal 220 mln eurot, seda oli 11 mln eurot, ehk 5,3% rohkem kui aasta varem. 2014. aastaks oli planeeritud alkoholi aktsiisi 225 mln eurot, seega eelarve täitus vaid 97,8% ulatuses.

Joonis 1.6

Allikas: Rahandusministeerium

2. TARBIMINE

2014. aastal suurenes Eestis kangete alkoholsete jookide legaalne tarbimine 4,1%, kusjuures viina tarbimine püsis 2013. aasta tasemel. Antud tootegrupi tarbimise kasvu tagasid muud kanged alkohoolsed joogid (mille alla kuuluvad Pipraviin ja teised madalama kangusega piiritus joogid) ning viski. Brändi(konjaki) ja likööri tarbimine oli aastatagusest väiksem. Arvestades ka kangete jookide illegaalset tarbimist (2014. aastal 1,4 mln liitrit, 2013. aastal 1,7 liitrit) oli kogutarbimine 13,2 mln liitrit (pudelil märgitud kanguses) ning aastane kasv 1,2%. Viinamarjaveine tarbiti 2014. aastal ligikaudu 1,5% rohkem kui 2013. aastal. Seevastu õlle ja lahjade alkoholsete jookide tarbimine oli vastavalt 3% ja 7% väiksem eelnenud aastaga võrreldes.

Tabel 2.1.

Eesti elanike leaalsete alkoholsete jookide* tarbimine
(turistide kaasaostud ja kohapeal tarbimine maha arvestatud)

	2010	2011	2012	2013**	2014	2014/2013, +/- %
Kogumaht (mln liitrit)						
Kanged alkohoolsed joogid	10,2	11,7	11,5	11,4	11,8	4,1
Õlu	100,5	101,5	101,1	97,6	94,3	-3,4
Lahjad alkohoolsed joogid	23,1	21,9	22,2	20,0	18,5	-7,5
Viinamarjaveinid ja vermut	11,7	12,8	13,7	14,4	14,5	1,2
Täiskasvanud elaniku kohta (liitrit)						
Kanged alkohoolsed joogid	9,0	10,4	10,3	10,2	10,7	4,5
Õlu	88,9	90,1	90,3	87,7	85,1	-3,0
Lahjad alkohoolsed joogid	20,4	19,4	19,8	18,0	16,7	-7,0
Viinamarjaveinid	10,3	11,4	12,2	12,9	13,1	1,6

* tootel märgitud kangusega

** andmed korrigeeritud

Allikas: EKI

Absoluutalkoholi arvestatult müüdi 2014. aastal Eestis **15,1** liitrit leaalset alkoholi ühe elaniku kohta (tabel 2.2). Kui sellest kogustest maha arvutada turistide alkoholi kaasaostud ja nende poolt kohapeal tarbitud hinnangulised kogused, mis vaadeldaval aastal olid absoluutalkoholis kokku 5,71 liitrit ühe elaniku kohta, siis müüdi 2014. aastal Eestis leaalset 9,4 liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta. Lisades sellele juurde ka illegaalse alkoholi tarbimise, mis EKI uuringute alusel oli 2014. aastal 0,48 liitrit ühe elaniku kohta

absoluutalkoholis, **tarbiti Eestis 2014. aastal 9,85 liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta ning ühe täiskasvanud (alates 15-eluaastast) elaniku kohta 11,7 liitrit absoluutalkoholi.** Turistide poolt kaasaostetud ja kohapeal tarbitud alkoholi kogused ei ole aastaga praktiliselt muutunud ning see moodustas ligi 38% Eesti legaalse alkoholi müügi kogusest. Eesti elanike tarbimisnäitajasse ei ole sisse arvestatud eestimaalaste välismaal tarbitud ning teistest riikidest oma tarbeks toodud alkoholikoguseid.

Tabel 2.2

Alkoholsete jookide tarbimine Eestis absoluutalkoholis (100%-lises alkoholis)

	2010	2011	2012	2013*	2014	2014/2013, +/-% **
Kogumaht (mln liitrit)						
Legaalne müük	16,94	18,31	19,00	19,76	19,84	0,4
Turistide kaasaostud	4,03	4,80	5,30	6,28	6,21	-1,1
Turistide tarbimine Eestis	0,89	0,97	1,09	1,20	1,30	8,3
Illegaalne müük	0,90	0,99	0,99	0,92	0,63	-31,4
Kokku tarbimine	12,92	13,53	13,60	13,20	12,96	-1,8
Elaniku kohta (liitrit)						
Legaalne müük	12,64	14,06	14,33	14,97	15,08	0,7
Turistide kaasaostud	3,01	3,69	4,00	4,76	4,72	-0,8
Turistide tarbimine Eestis	0,66	0,75	0,82	0,91	0,99	8,7
Illegaalne müük	0,67	0,76	0,75	0,70	0,48	-31,3
Kokku tarbimine	9,64	10,38	10,26	10,0	9,85	-1,5
kanged alkoh. joogid	3,54	4,17	3,83	3,78	3,83	1,3
sh viin	2,55	2,74	2,47	2,56	2,47	-3,5
õlu	3,97	4,13	4,04	3,88	3,74	-3,6
viinamarjaveinid	1,06	1,20	1,26	1,33	1,35	1,5
lahjad alkoh. joogid	1,07	0,88	1,13	1,01	0,93	-7,9
Kokku ühe täiskasvanud(15+) elaniku kohta	11,36	12,26	12,14	11,86	11,70	-1,4

* andmed korrigeeritud

** muutuse arvutuse aluseks on andmed tuh liitrites

2.1. Illegaalse alkoholi tarbimine

Alkoholi salakaubandus mõjutab negatiivselt nii legaalset alkoholiturgu kui ka riigi majandust. Salaalkoholi turu tõttu jäävad riigieelarvesse maksud laekumata, samuti muudab see raskeks niigi tihedas konkurentsisis olevate alkoholitootjate äritegevuse. Lisaks võib illegaalse alkoholi tarbimine kujutada tervisele suuremat ohtu kui alkohol muidu, sest selle päritolu või tootmisprotsess ei ole kontrollitud ning tekkivad tüsistused võivad osutada täiendavaks koormaks riigi tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemile.

Illegaalse alkoholi leviku ja tarbimise uurimiseks viidi 2014. aasta detsembris läbi elanikkonna küsitlus, millele vastas kokku 808 EKI tarbijapaneeli koosseisu kuuluvat Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. Küsitluses paluti elanikel anda hinnanguid alkoholi salaturu kohta üldisemalt, samuti sooviti teada inimeste endi kogemusi salaalkoholi turuga kokkupuutumisel. Et salaalkoholi kaubandus on varjatud iseloomuga, siis ei ole seda võimalik objektiivsete statistiliste näitajatega kirjeldada. Nii jääbki vaid võimalus hinnata salaturu levikut lähtuvalt inimeste arvamustele. Paraku on selliselt küsitlusega saadud hinnangud väga ligikaudseid. Illegaalse alkoholi ostjate osakaal on küsitluste andmetel viimastel aastatel stabiilselt vähenenud ning see moodustas 2014. aastal 3% kõigist alkoholitarbijatest. Peale sellele on vähenenud ka salaalkoholi ostmise sagedus – kui 2013. aastal ostis illegaalset alkoholi pidevalt või vahetevahel kokku 2% alkoholitarbijatest ning väga harva samuti 2%, siis 2014. aasta küsitlusel ei osalenud ühtegi vastajat, kes oleks salaalkoholi pidevalt ostnud (vt. joonis 2.1). Võrdluseks tasub meenutada, et veel 1990-ndate aastate lõpus tarbis salaalkoholi kolmandik alkoholitarbijatest.

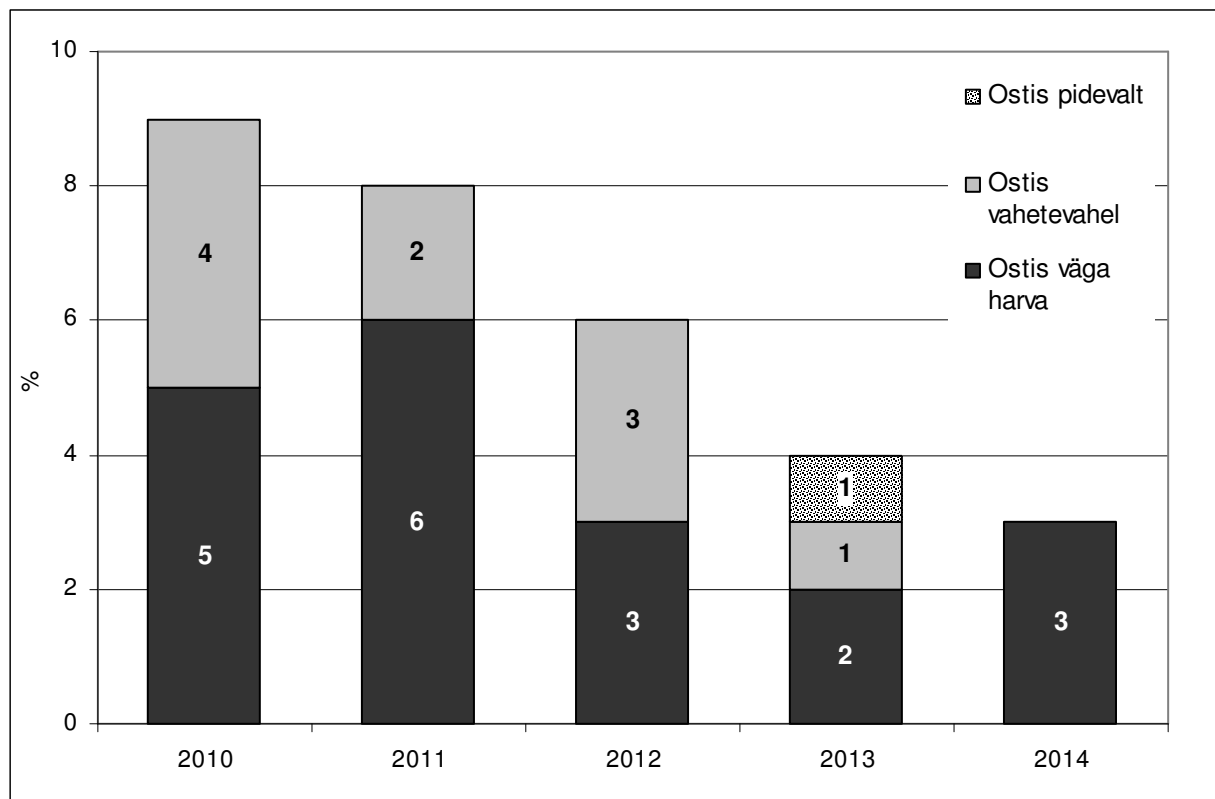
Kõige sagedasem põhjus salaalkoholi ostmiseks oli selle madalam hind võrreldes legaalse alkoholiga. Küsitlusest selgus, et 2014. aastal pidas soodsamat hinda väga oluliseks 80% ja mõnevõrra oluliseks 17% salaalkoholi ostjatest. Ainult 3% ostjatest ei pidanud salaalkoholi hankimisel joogi hinda oluliseks. Aasta jooksul on kasvanud nende tarbijate osakaal, kelle jaoks oli madal hind väga oluliseks argumendiks salaalkoholi ostmisel (2013. aastal oli see väga oluline 54%-le, 2014. aastal 80%-le tarbijatest).

Peale hinna peeti illegaalse alkoholi ostmisel tähtsaks ka müüja usaldusväärsust – 78% ostjatest pidas seda väga oluliseks (2013. aastal 33%). Illegaalse alkoholi tarbijad tähtsustavad ka enam kvaliteeti ja nii pidas 66% ostjatest väga oluliseks, et salaalkohol oleks sama kvaliteediga nagu legaalne alkohol.

Tavaliselt ei joo illegaalse alkoholi tarbijad mitte ainuüksi salaalkoholi, vaid see moodustab mingi osa kogu nende alkoholitarbimisest. Et välja selgitada illegaalse alkoholi osatähtsus tarbimisest uuriti küsitluses, kui suure osa moodustab illegaalse alkoholi tarbijatel salaalkohol kogu kange alkoholi tarbimisest. Vastustest selgus, et 2014. aastal moodustas illegaalne alkohol kogu kange alkoholi tarbimisest keskmiselt 32%. vt joonis 2.2). Samas näitas 2014. aasta küsitlus, et illegaalse alkoholi osatähtsus kogu kange alkoholi tarbimisest on suurim alates 2004. aastast.

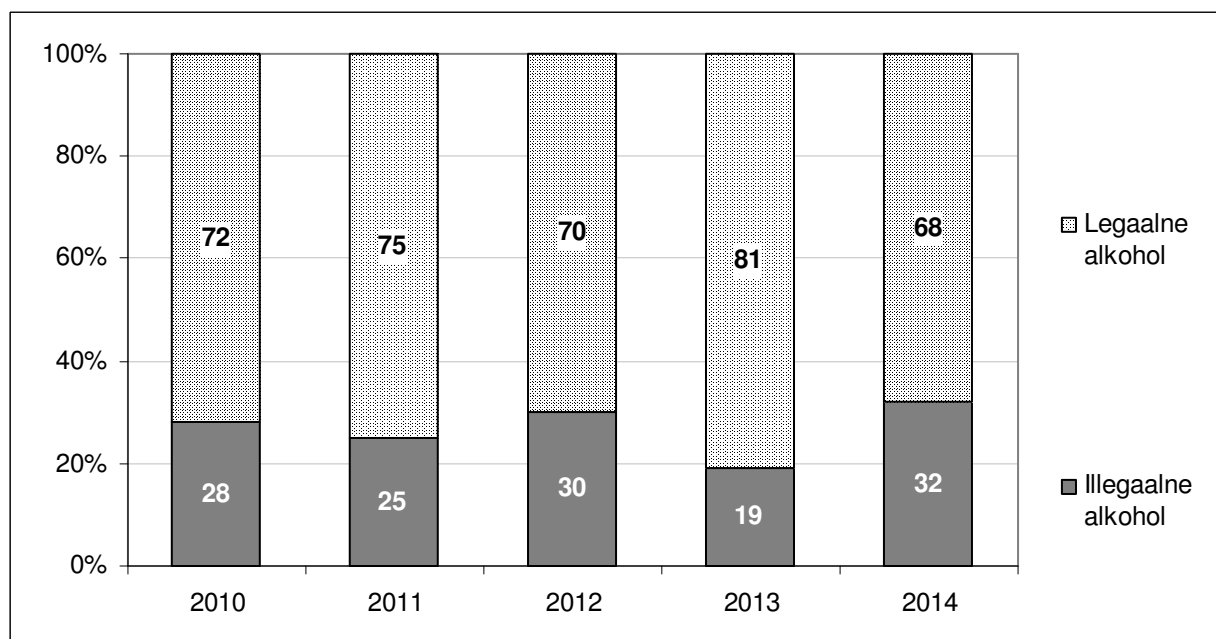
Joonis 2.1

Illegaalse alkoholi ostmise (% alkoholi tarbijatest)

Joonis 2.2

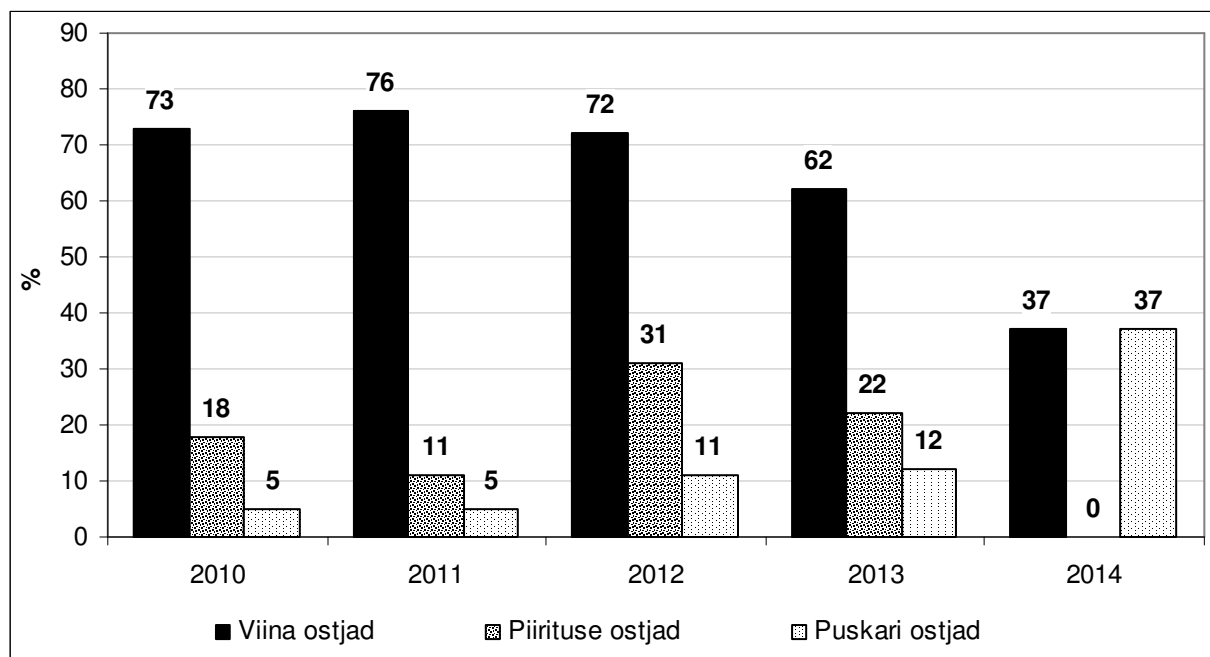
Illegaalse alkoholi tarbimise osakaal kangete alkoholsete jookide kogutarbimises (illegaalse alkoholi tarbijate hinnangute keskmine)

Illegaalsest alkoholist on läbi aastate kõige sagedamini ostetud viina, millele on järgnenud piiritus ja puskar (vt. joonis 2.3). Samas on salaviina ostjate osakaal viimastel aastatel järjest vähenenud ja 2014. aasta küsitluse põhjal langes see alla 50% taseme.

Joonis 2.3

Illegaalse alkoholi ostmine jookide lõikes (% illegaalse alkoholi ostjatest)

Kõige enam oli salaviina tarbijaid 2011. aastal, siis ostis seda 76% illegaalset alkoholi ostnud inimestest. Kõrvuti salaviina tarbimise langusega on kasvanud puskar ostjate osakaal ning viimase küsitluse järgi oli neid sama palju kui salaviina ostjaidki (37%). Salapiiritus oli varasematel aastatel salaviina kõrval ka küllalt levinud (seda ostis 2013. aastal 22% ja 2012. aastal 31% illegaalse alkoholi ostnud inimestest), kuid 2014. aasta küsitluse põhjal salapiirituse tarbijaid vastanute hulgas ei olnud.

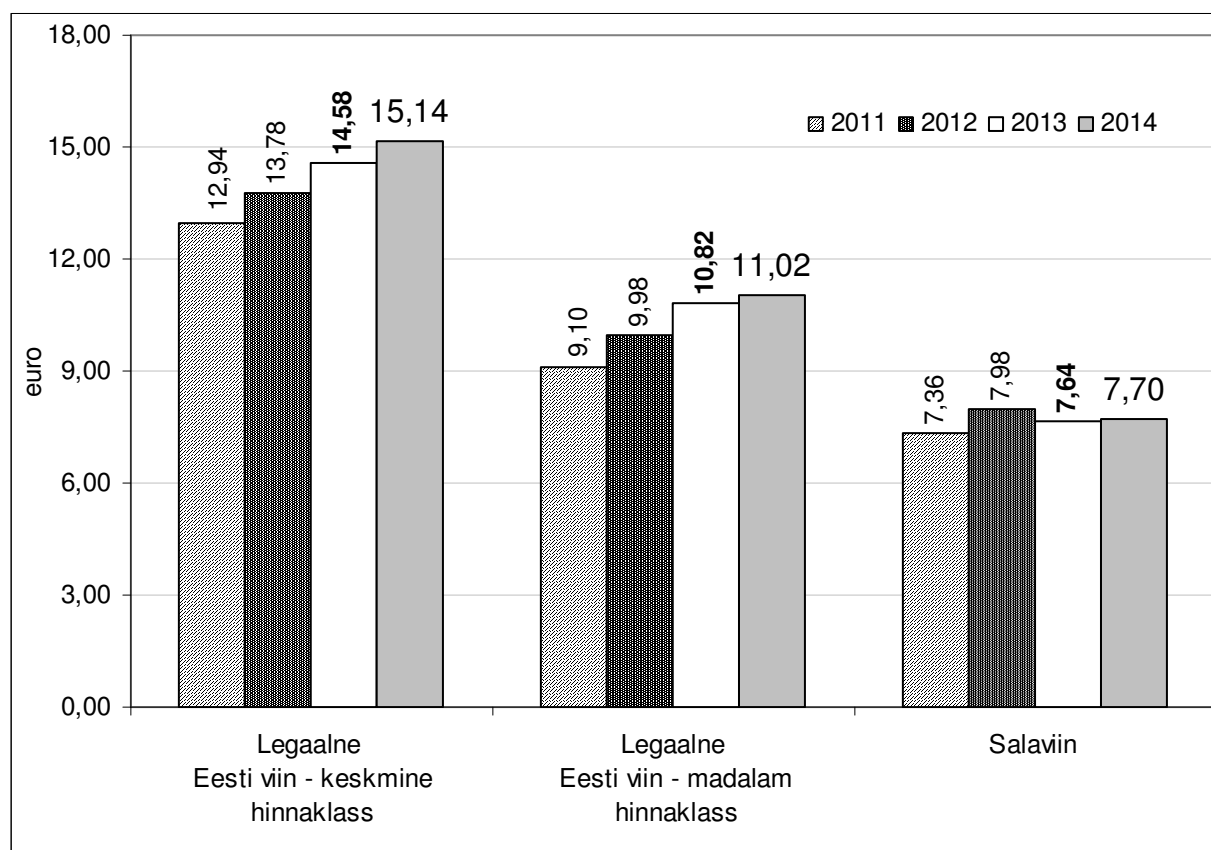
Ametlikult müügilolev alkohol on maksustatud aktsiisiga. Sellega suurendatakse kunstlikult alkoholsete jookide kui tervistkahjustava toote müügihinda, mis omakorda peab piirama alkoholi kättesaadavust ja tarbimist. Lisaks aktsiisile sisaldab legaalse alkoholi hind ka käibemaksu. Alkoholiaktsiis koos käibemaksuga laekub tuludena riigieelarvesse ja 2014. aastal andis alkoholiaktsiis 3,3% maksutuludest. Riik on alkoholi aktsiisimäärasid tõstnud alates 2012. aastast kõigil aastatel ja järgnevatel aastatel on plaanitud maksutõusud viia läbi veelgi suuremas mahus². Kange alkoholi aktsiis kasvas aastatel 2010-2014 kokku ligikaudu 16%. Maksutõusud on suurendanud märgatavalt alkoholi jaehindu, näiteks on legaalse viina

² alates 2015. aastast tõusis aktsiis 15% ja sama palju suureneb see ka 2016. aastal (varem suurendati alkoholiaktsiise 5% aastas). 2017-2020 aastani suureneb aktsiisi igal aastal 10%.

keskmine müügihind kasvanud sama ajaga ligikaudu 19%. Kuna salaalkoholi müüjad riigile makse ei maksa, saavad nad oma kaupa müüa alati soodsamalt ja meelitada ostma vaid hinda oluliseks pidavaid tarbijaid. Joonisel 2.4 toodud legaalse viina hinnad kajastavad kvartalite keskmist hinda, salaalkoholi hinnad põhinevad detsembris tarbijatelt saadud andmetele. Aktsiisitõusude tulemusel on legaalse viina hind kasvanud küll igal aastal, kuid kasvuprotsent on tihedast konkurentsist tulenevalt vähenenud, seda eriti odavamal viinal. Nii kasvas legaalse madalama hinnaklassi viina hind 2014. aastal vaid 1,8% võrreldes 8,4%-ga 2013. ja 9,6%-ga 2012. aastal. Keskmise hinnaklassi viina hind tõusis 2014. aasta küll odavast viinast veidi rohkem (3,8%), kuid varasematel aastatel on hindade kasv olnud kiirem (2013. aastal kasvas keskmise hinnaklassi viina hind 5,8%, 2012. aastal 6,5%). Salaviina hind seevastu 2014. aastal praktiliselt ei muutunud, suurenedes vaid +0,8% (2013. aastal -4,3% ja 2012. aastal +8,4%).

Joonis 2.4

Alkoholsete jookide keskmised hinnad (eurot liitri eest)

Erinevast hinnakasvu tempost tulenevalt on järjest suurenenud ka vahe legaalse ja illegaalse viina hindade vahel. Nii oli 2014. aastal odavama hinnaklassi legaalne viin salaviinast ligikaudu 43% kallim (42% 2013. aastal ja 25% 2012. aastal). Viimase kolme aasta jooksul on odav legaalne viin kokku kallinenud +21%, salaviin vaid 5%.

Elanike küsitluse põhjal koostatud hinnangu järgi tarbiti 2014. aastal Eestis teadlikult illegaalset alkoholi 1,4 miljonit liitrit (0,57 miljonit liitrit absoluutalkoholina). Kogu Eesti elanike viinatarbimisest (legaalsest ja illegaalsest kokku) moodustas salatarbimine 17-21%. Illegaalse alkoholi müük on langenud 2010. aastast alates ning seda on mõjutanud nii elanike arvu vähenemine, elanike sissetulekute tõus ja vähenenud alkoholi tarbimine.

2.2. Turistide alkoholi kaasaostud ja tarbimine Eestis

Eesti alkoholiturgu mõjutab suuresti välisturistide alkoholitarbimine. Riiki külastab igal aastal miljoneid välisturiste, kelle alkoholiostud ja kohapealne tarbimine moodustavad olulise osa alkoholsete jookide kogumüügist. Suurima osa Eestisse saabunud välisturistidest moodustavad soomlased ja meie põhjanaabrite arvele langeb ka enamik välismaalaste poolt tarbitud alkoholist. Lisaks kohapealsele tarbimisele ostavad Soome turistid väga palju alkoholi ka kaasa. Soome Uuringu- ja Analüüsikeskuse TAK Oy tehtud uuringu järgi oli 2014. aastal alkoholi kaasa ostnud 78% Eestit külastanud Soome turistidest.³ Enamik ostudest teevad soomlased sadamapiirkonna kauplustest ja laevadelt ning kaasaostetavad kogused võivad kohati olla väga suured. TAK uuringus on välja toodud, et umbes 5% Eestisse saabunud soomlastest viib kaasa ligi poole Soome turistide väljaviidavast alkoholikogusest. Nimetatud asjaolu viitab sellele, et välja on kujunenud spetsialiseeritud alkoholivedu, mille käigus viiakse alkoholi kaasa autodega hulgi. Soome toll on küll sisse viinud mitmeid alkoholi sisseveo piiranguid, kuid need ei ole märkimisväärselt turistide alkoholiostusid Eestist vähendanud. Põhjus, miks Eestist alkoholi ostmine on nii massiline, seisneb väga suurest hinnaerinevusest Eestis ja Soomes müüdava alkoholi vahel. Kange alkoholi aktsiis on Soomes 2,4 korda ja õlle aktsiis 4,4 korda kõrgem kui Eestis ja see mõjutab ka alkoholsete jookide hindu (lisaks on Soomes käibemaks kõrgem - 24%).

Eestit külastanud välismaalaste arv 2014. aastal küll suurenes, kuid kasv jäi 2013. aasta kasvust oluliselt madalamaks. Vähesese kasvu põhjuseks oli kahe suurema ja traditsioonilise välisturistide grupi – soomlaste ja venelaste külastuste pidurdumine. Nii käis 2014. aastal Eesti Panga poolt avaldatud mobiilpositsioneerimise andmete põhjal Eestis võrreldes 2013. aastaga soomlasi 1,9% vähem ja venelasi vaid 2,5% rohkem (2013. aastal võrreldes 2012. aastaga kasvasid mõlema rühma külastused vastavalt 14,8% ja 41,9%; vt. tabel 2.3).

³ Suomalaisten alkoholinnostot Virosta. Raportti, vuosi 2014. Tutkimus ja Analysointikeskus TAK Oy

Kokku külastas Eestit 2014. aastal 6,19 miljonit väliskülastajat, neist Soomest 2,43 miljonit ja Venemaalt 1,14 miljonit. Kogukülastuste arv suurenes 2014. aastal 1,3% (2013. aastal 15,2%). Tabelis on lisaks piiri ületanud välismaalastele näidatud ka majutatud välisturistide arvu (Eesti Statistikaameti andmed). Selle alusel majutati Eestis 2014. aastal kokku 1,98 mln väliskülastajat, ehk 2,2% enam kui aasta varem (2013. aastal oli kasv 3,5%). Turistide alkoholitarbimise hindamisel on arvesse võetud nii kauplustest kui laevadelt kaasaostetud kogused kui ka toitlustusasutustes tarbitud alkohol. Kaasaostetud alkohoolsete jookide mahu hindamisel on kasutatud laevandusettevõtete ning suuremate alkoholitootjate ja maaletoojate andmeid ning ekspertarvamusi.

Tabel 2.3

Eestit külastanud välisriikide kodanike arv (tuhat inimest)

	2011	2012	2013	2014	Muutus 2014/2013, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku	5278	5306	6113	6193	1,3
Soomest	2228	2162	2481	2433	-1,9
Venemaalt	597	781	1108	1136	2,5
Lätist	479	456	511	522	2,2
Rootsist	315	251	269	237	-11,9
Leedust	136	130	150	148	-1,3
Muu riik	1526	1524	1594	1717	7,7
Majutatud väliskülastajate arv kokku	1808	1874	1940	1983	2,2
sh Soomest	841	829	895	916	2,3
Venemaalt	203	266	305	275	-9,8
Lätist	85	101	105	113	7,6
Saksamaalt	104	111	102	113	10,8
Rootsist	86	78	74	72	-2,7
Leedust	47	47	52	53	1,9
Suurbritanniast	70	54	43	46	7,0
Norrast	52	49	37	36	-2,7
USA-st	24	30	27	32	18,5
Itaaliast	34	31	27	27	0,0
Hispaania	27	25	23	26	13,0
Poolast	27	26	26	26	0,0
Prantsusmaalt	22	24	23	24	4,3

Allikas: SA, Eesti Pank, OÜ Positium LBS

Turistide kauplustest ja laevadest ostetud alkoholikogused on toodud tabelis 2.4. Absoluutalkoholi ümberarvestatuna ostsid välisturistid 2014. aastal Eestist kaasa ligikaudu 6,2 miljonit liitrit alkoholiseid jooke, millest kaupluste müük moodustas 3,96 miljonit liitrit ja müük laevadelt 2,25 miljonit liitrit. Absoluutalkoholi arvestuses vähenes alkoholimüük välisturistidele 2014. aastal -1,1%. Turistide ostudest suurenesid õlle ja veini kaasaostud (vastavalt 10,7% ja 5,8%). Kasvasid ka konjaki ning viski ostud (+7,2%), kuid kangete alkoholsete jookide kaasaostud vähenesid kokkuvõttes -1,2% (viinal -1,9%). Lahjade alkoholsete jookide ja likööride ostumaht jäi samaks. Turistide alkoholiostud laevadelt suurenesid absoluutalkoholina ligi 7% ja jookidest ostsid turistid laevadelt kõige enam õlut, mille müük suurenes seal 25%. Suhteliselt palju kasvas laevadel aastaga ka siidrite müük (+30%).

Tabel 2.4

Turistide poolt kauplustest ja laevadelt kaasaostetud alkoholsete jookide kogused
(miljon liitrit)

	2011	2012	2013	2014	'14/'13 +/- %
Õlu	17,5	20,6	24,3	26,9	10,7
Kange alkohol	6,7	7,2	8,1	8,0	-1,2
sellest viin	4,4	4,8	5,4	5,3	-1,9
konjak, viski jt	0,63	0,70	0,78	0,82	7,2
liköörid	1,4	1,5	1,5	1,5	0,0
Vein	4,0	4,5	5,2	5,5	5,8
Lahjad alkoholised joogid	15,9	17,8	20,6	20,6	0,0
Kokku 100%-lises alkoholis	4,80	5,30	6,28	6,21	-1,1

Turistide alkoholiostud kaldal olevatest kauplustest seevastu kokkuvõttes vähenesid absoluutalkoholina -5%. Ka maalt osteti kõige enam kaasa õlut, mille müük kasvas natuke üle 1%, kuid samuti lahjasid alkohole (siidrit ja longdrinke), mille müük aga langes -8%. Alkoholsetest jookidest ostsid välisturistid laevadelt suhteliselt enam õlut (45% kõigist õlleostudest), viina (38% kõigist viinaostudest) ja siidrit (37% kõigist siidriostudest). Kauplustest müüdi laevadega võrreldes turistidele kõige enam veine (74% kõigist veiniostudest) ja longdrinke (70% kõigist longdringi ostudest).

Selleks, et adekvaatselt hinnata Eesti elanike alkoholitarbimist, tuleb alkoholi siseturumüügist maha arvestada turistide poolt tarbitud osa. Välisturistide alkoholi kaasaostud vähendasid 2014. aastal siseturu mahtu absoluutalkoholi arvestuses 6,21 miljoni liitri võrra, mis tegi ühe Eesti elaniku kohta 4,7 liitrit ja täiskasvanud (üle 15 aastaste) elaniku kohta 5,6 liitrit (vt. tabel 2.5).

Tabel 2.5

Turistide kaasaostetud alkoholikogused aastas 100%-lises alkoholis 2009-2014
(kauplustest ja laevadelt kokku)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kokku mln liitrit	3,52	4,03	4,80	5,30	6,28	6,21
Liitrit ühe elaniku kohta	2,63	3,02	3,61	4,00	4,76	4,72
Liitrit täiskasvanud (15+) elaniku kohta	3,10	3,56	4,26	4,73	5,64	5,61

Välituristide alkoholitarbimist Eestis olles ei ole EKI viimastel aastatel uurinud. Seetõttu on turistide kohapealse alkoholitarbimise leidmiseks kasutatud 2007. aastal välituristide hulgas tehtud küsitlust⁴, mille tulemusi on korrigeeritud järgnevate aastate turistide arvu, külastajate struktuuri ja nende tarbimiste muutustega ning alkoholiettevõtete poolt toitlustussektorile tarnitud jookide müügikogustega. Tulemused on toodud tabelis 2.6

Tabel 2.6

Välituristide poolt Eesti toitlustusettevõtetes tarbitud alkoholsete jookide kogused aastas
100%-lises alkoholis 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kokku mln liitrit	0,85	0,89	0,97	1,09	1,20	1,30
Liitrit ühe elaniku kohta	0,64	0,67	0,73	0,82	0,91	0,99
Liitrit täiskasvanud (15+) elaniku kohta	0,75	0,79	0,86	0,97	1,08	1,17

Kokku arvestati Eestis müüdud alkoholikogustest 2014. aastal maha välituristide alkoholi kaasaostude ja kohapealse tarbimise näol absoluutalkoholina 7,51 miljonit liitrit. Välituristide kaasaostud ja tarbimine Eestis moodustasid kokku ligikaudu 38% Eestis müüdavast legaalsest alkoholist (100% alkoholi arvestuses).

Tabel 2.7

Turistide poolt kauplustest ja laevadelt kaasa ostetud ja toitlustusettevõtetes tarbitud
alkoholikogused aastas kokku 100%-lises alkoholis 2009-2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kokku mln liitrit	4,37	4,92	5,77	6,39	7,48	7,51

⁴ Eesti toidu kuvand turistide seas (välituristide küsitlus), Tallinn 2007. Eesti Konjunktuuriinstituut. Intervjueeriti kokku 1001 väliskülastajat Tallinnas ja suuremates turismipiirkondades

KOKKUVÕTE

Eesti elanikud tarbisid 2014. aastal alkohoolseid jooke keskmiselt 9,85 liitrit elaniku kohta, ehk 11,7 liitrit ühe täiskasvanud elaniku kohta absoluutalkoholiks arvestatuna (turistide kaasaostud ja turistide Eestis tarbimine on maha arvatud). Tarbimiskogused olid 1,4% väiksemad kui 2013. aastal. 2014. aastal suurenes kangete alkohoolsete jookide tarbimine, samas viina tarbimine oli 3,5% väiksem kui aasta varem. Ka viinamarjaveine tarbiti rohkem. Õlle ja lahjade alkohoolsete jookide ja tarbimine aastaga vähenes.

Tootjate andmetel suurenes 2014. aastal (2013. aastaga võrreldes) kangete alkohoolsete jookide toodangu maht märkimisväärselt (põhjuseks aasta lõpul aktsiisitõusu eel ette toodetud viin). Ka alkoholiaktsiisi laekumine näitas kangete alkohoolsete jookide müüginõu olulist suurenemist. Aeglasemas tempos kasvas õlle ja lahjade alkohoolsete jookide tootmine. Puuvilja- marjaveinid olid ainsateks jookideks, mille tootmine vähenes.

Alkohoolsete jookide väliskaubanduse bilanss püsis negatiivne. Alkohoolseid jooke eksporditi 201,1 mln euro eest ning imporditi 280,8 mln euro eest. Suurenesid peaaegu kõikide alkohoolsete jookide ekspordikogused, seda nii Eesti tootjate poolt väljamüüdü mahtude, kui ka läbi Eesti toimunud alkohoolsete jookide transiitvedude arvelt.

Alkohoolsete jookide tarbijahinnaindeks tõusis 2014. aastal 3,1% eelmise aastaga võrreldes. Kangete alkohoolsete jookide hindadest tõusis kõige kiiremini (+6,7%) džinni hind, viinade keskmine hind kasvas 3,9%, kuid Tallinnas oli see aeglasem (+2,7%). Õlu kallines nii Eestis tervikuna, kui Tallinnas ja seda rohkem kange õlle hinna tõusu tõttu. Siider kallines Eestis keskmisena rohkem kui Tallinnas, vastavalt +4,4% ja +1,4%. Marjaveinide hinnad tõusid Eestis tervikuna +13,6% ja Tallinnas +10,8%. Alkoholiaktsiisi laekus 2014. aastal riigieelarvesse 220 mln eurot, seda oli ligi 11 mln eurot ehk 5,3% rohkem kui aasta tagasi. 2014. aastaks planeeritud eelarvesse laekus alkoholi aktsiisi 97,8% ulatuses.

Illegaalset alkoholi ostis 2014. aastal 3% alkoholitarbijatest ja aastaga vähenes ostjate osakaal 1%-punkti võrra (2013. aastal oli salaalkoholi ostnud 4% alkoholitarbijatest). Salaalkoholi eeliseks on odavam hind ja illegaalse alkoholi ostjatest 80% pidas madalat hinda väga oluliseks argumendiks salaalkoholi hankimisel. Illegaalsest alkoholist osteti 2014. aastal võrdselt nii viina kui puskarit (kumbagi jooki ostis 37% salaalkoholi tarbijatest). Illegaalne alkohol moodustas EKI hinnangul 2014. aastal 17-21% Eesti elanike poolt tarbitud viina kogumahust ning kokku tarbiti salaalkoholi 1,4 miljonit liitrit (0,57 miljonit liitrit absoluutalkoholina).

Eestit külastanud välismaalaste arv 2014. aastal natuke suurenes. Eesti Panga andmetel külastas 2014. aastal Eestit ligi 6,2 miljonit välituristi. Välituristid ostsid Eestist alkoholi kaasa 6,2 miljonit liitrit absoluutalkoholina, ehk -1,1% vähem kui 2013. aastal. Koos kaasaostude ja kohapealse tarbimisega moodustas turistide tarbimine absoluutalkoholina 7,5 miljonit liitrit. Välituristide tarbimine moodustas Eestis legaalselt müüdü alkoholist 2014. aastal ligikaudu 38%.